

Куліш Пантелеймон Олександрович

Життєпис

(1819 — 1897)

Пантелеймон Олександрович Куліш — український буржуазно-ліберальний письменник, багатогранна діяльність якого (як поета і прозаїка, фольклориста і етнографа, перекладача і критика, редактора і видавця) охоплює кілька десятиліть. Почавши як ліберал, настроєний проти царизму і кріпацтва, він поступово скочувався на буржуазно-націоналістичні позиції, особливо в останні десятиліття свого життя.

Народився Куліш 8 серпня 1819р. в містечку Воронежі Глухівського повіту на Чернігівщині в дрібнопанській сім'ї. Вчився майбутній письменник у Новгород-Сіверській гімназії, 1839р. вступив до Київського університету, але не закінчив його. З початку 40-х років учителював, багато мандрував по Україні, захоплюючись фольклором і етнографією. З 1845р. жив і вчителював у Петербурзі. 1847р. був заарештований у зв'язку з розгромом Кирило-Мефодіївського братства, хоч його організаційна приналежність до цього товариства, як і Шевченка, доведена не була, і висланий до Тули. Після смерті Миколи I, покладаючи надії на реформи і "доброго царя", він все непримиренніше ставився до революційної демократії.

Починаючи з 1856р., коли було одержано дозвіл друкуватися, Куліш активно працював, особливо як прозаїк (переробив і опублікував "Чорну раду"), як збирач і видавець фольклорно-етнографічних матеріалів (у 1856 — 1857 рр. видано два томи "Записок о Южной Руси"), багато зробив у справі відродження української журналістики (підготовка і видання альманаху "Хата", журналу "Основа"). На творах письменника цієї доби і напрямкові "Основи", до редакції якої він входив, уже позначилася зміна поглядів Куліша. Ще помітнішою вона стала після реформи 1861р., яка задовольнила ліберальну буржуазію. Поглибилися і його ідейні розходження з Шевченком, загалом аж до неприйняття творчості революційного поета. Закономірно, що у 60-ті роки, після придушення повстання у Польщі, Куліш був направлений сюди провідником політики царизму як "директор духовних справ". З кінця 60-х років активно підтримував зв'язки з народовськими громадсько-культурними діячами Галичини, претендуючи на роль їх духовного вождя. Він підносив теорію культурництва, класового миру, боявся революційності народних мас; все послідовніше виявлявся його аристократизм, зневага до "черні".

Тритомна "История воссоединения Руси" (1874 — 1877) засвідчила, що в цей час Куліш остаточно перейшов на реакційні позиції: зібравши цінний фактичний матеріал, автор тлумачив його як типовий буржуазний історик, відверто засуджуючи визвольні народні рухи. В останній період свого життя письменник видав збірки оригінальних поезій "Хуторна поезія" (1882), "Дзвін" (1893), багато перекладав, зокрема твори Шекспіра; переспіви з Байрона, Гете, Шіллера, Гейне склали його збірку "Позичена кобза" (1897). Помер Куліш 14 лютого 1897р. на своєму хуторі Мотронівка, де і

похований...

Історія української літератури другої половини ХІХ століття, Київ, 1979.